

Більш ніж сто років тому у спекотний літній день Казимир Малевич створив найвідомішу картину усього ХХ століття, яку всі знають як "Чорний квадрат".

Окрім рідних та Михайла Матюшина, ніхто не знав, над чим працював Малевич у своїй майстерні з квітня до жовтня 1915 року. І лише за кількома листами до Матюшина російській дослідниці Малевича Олександрі Шацьких вдалось реконструювати дату створення першого "Чорного квадрата". На календарі Малевича цей день був 8 червня 1915 року, а за новим стилем це - 21 червня.

Тоді ще не було навіть назви новому художньому стилю, іконою якого стане знаменитий "квадрат" – супрематизму. А перша публічна презентація роботи відбудеться лише через шість місяців – у грудні 1915 року на "Останній футуристичній виставці картин 0,10".

Малевич намалював перший "Чорний квадрат" швидко, під дією імпульсу, миттєвого осяяння. Він навіть не встиг підготувати чисте полотно – використав те, що було під рукою, на якому вже почав малювати іншу картину. І цей початковий малюнок добре видно на рентгенограмі першого "квадрата".

"Ця робота матиме величезне значення для історії мистецтва. Те, що було зроблено інтуїтивно, приносить дивовижні плоди," - пише Малевич в листі до Матюшина. Малевич знайшов свою точку опори, свою ідеальну формулу ідеального мистецтва і все зійшло в одному полотні. Коли пізніше його питали, що він відчував, коли писав "Чорний квадрат", він розповідав, що між ним і полотном неначе спалахували червоні блискавки.

К.Малевич. Чотирикутник, 1915 р. (авторська дата на звороті - 1913 р.). Зберігається в Третьяковській галереї.

На рентгенограмі "Чорного квадрата" 1915 року видно малюнок, який К.Малевич починав малювати раніше.

За матеріалами: Тетяна Філевська. Все, що ви хотіли знати про «Чорний квадрат», але боялись запитати. <https://life.pravda.com.ua/culture/2015/06/24/196184/>

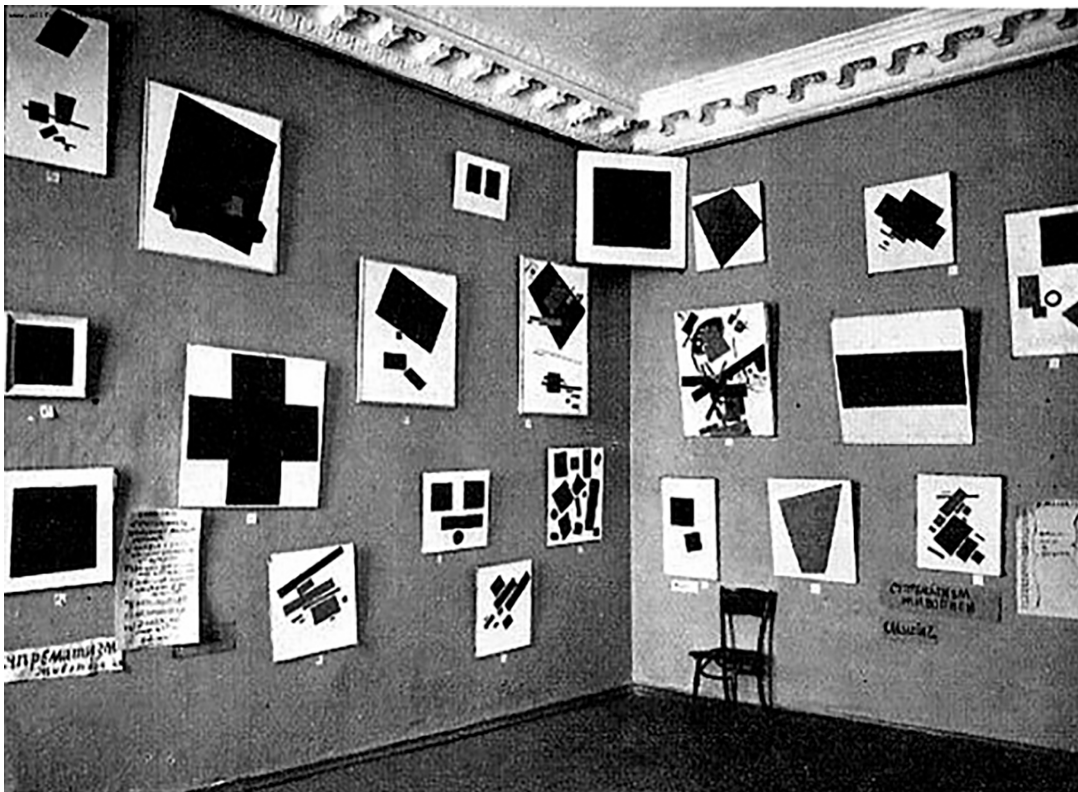
Отже, 100 років тому відбулась революція у мистецтва, яку дослідники порівнюють за значенням із Ренесансом. Але якщо Ренесанс із теоцентричного (головний - Бог) зробив світ антропоцентричним (головна - людина), то Малевич вивів світогляд у відкритий космос, знімаючи земні обмеження з мистецтва, яке більше не повинно наслідувати видиму природну "реальність", яку Малевич як раз називав ілюзорною.

Малевич мріяв створити систему абсолютно вільного мистецтва – позбавленого обмежень етичної концепції, що панувала з часів Античності.

В "Чорному квадраті" немає жодного зв'язку з ілюзорним предметним світом, він є результатом чистого творчого акту, а художник стає рівним природі, адже створює щось, чого не існує в природі, створене лише власним креативним даром.

Чому не існує? Тому що квадрат – форма, що не зустрічається в природі, на відміну від кола чи трикутника. Квадрат є результатом чисто умоглядного процесу. Квадрат несе в собі рівність і баланс усіх сторін.

Малевич намалював пізніше ще кілька версій "Чорного квадрата". Усього їх існує чотири, а кажуть навіть і п'ять. Але лише той один, перший, написаний 100 років тому спекотним літнім днем у московській майстерні Малевича, стосується десятків монографій дослідників з усього світу вже понад півстоліття.

Перша виставка супрематичних робіт К.Малевича
на виставці "0,10". 1915 р.

За матеріалами: Тетяна Філевська. Все, що ви хотіли знати про «Чорний квадрат», але боялись запитати. <https://life.pravda.com.ua/culture/2015/06/24/196184/>

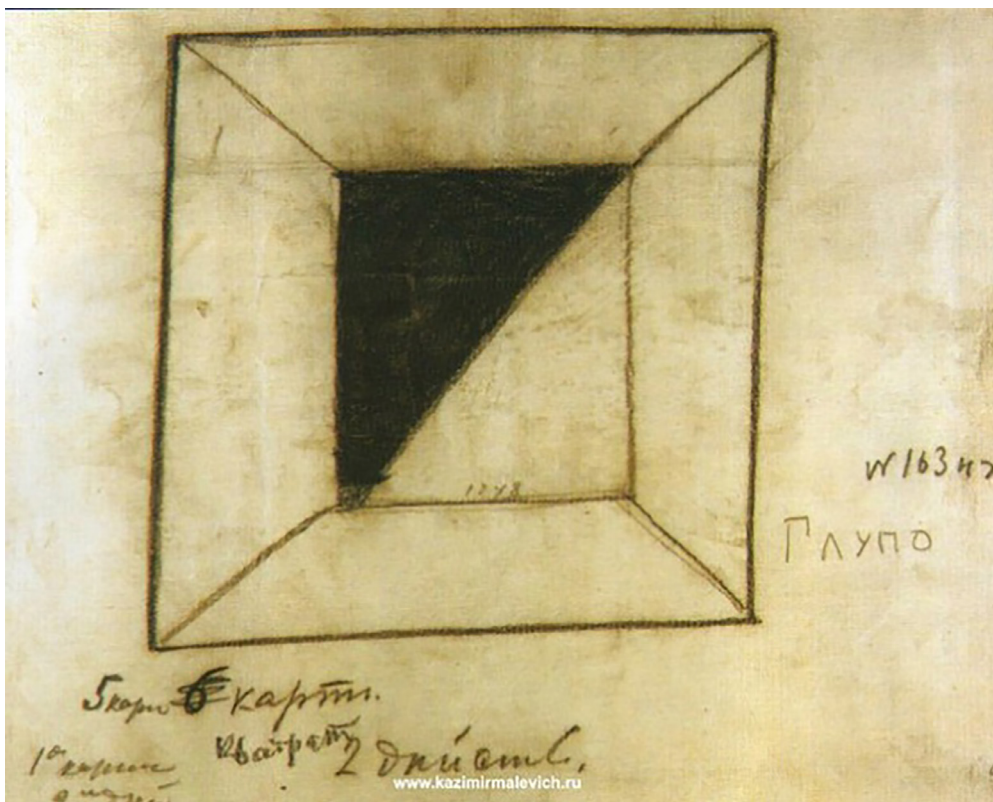
Малевич описував роботу так: "Квадрат = відчуття, біле поле = "Ніщо" поза цим відчуттям". Для художника це було ядро спресованих смислів, розгортанню яких присвячене було усе його подальше життя і творчість.

"Квадрат" називають іконою нового світу, нового мистецтва. В ньому як в мікросхемі закладені смисли нової епохи та нового усвідомлення людства, нового виміру існування мистецтва.

У супрематизмі Малевич втілює модель космосу (де немає гори, долу, ваги) і єдиний спромігся виразити відчуття невагомості (до речі, слово це введене саме Малевичем, як і слово супутник у космічному значенні).

Він знаходиться в архіві Третьяковської галереї у Москві ще з 1929 року після закриття Музею живописної культури (першого музею сучасного мистецтва в СРСР, відкритого за ініціативи К.Малевича) і більшу частину свого існування схований в темній кімнаті сховища. Хоча причина банальна – поганий технічний стан роботи, але він неначе таємний скарб, що зберігають від сторонніх очей і лише обраним може пощастити побачити його вживу.

Деякі дослідники, що мали можливість побачити той перший "квадрат" розповідають про надзвичайну енергетику, яка відчувається від полотна. Фактично художник пережив щось подібне до екстатичного містичного досвіду, він відчув, що "через нього світу явилось щось велике" і під цим враженням він тиждень "не міг їсти, пити та спати".

Ескіз до декорацій футуристичної опери
"Перемога над Сонцем", де вперше зустрічається
чорний квадрат, 1913 р.

За матеріалами: Тетяна Філевська. Все, що ви хотіли знати про «Чорний квадрат», але боялись запитати. <https://life.pravda.com.ua/culture/2015/06/24/196184/>

Картина "Чорний квадрат" є власне чорним квадратом і нічим іншим. Парадокс «Чорного квадрату» в абсолютній простоті картини.

Дійсно, 99,99% людей на Землі можуть "намалювати так само": усі віком від 2-х до 120 років, будь-якої статі, раси, віросповідання, освіти, індивідуальних здібностей. Питання лише в тому "навіщо".

Навіщо комусь робити це? Український художник Микола Маценко провів іронічну акцію "В кожну хату по квадрату", закликаючи усіх бажаючих спробувати створити репліку роботи Малевича і розмістити її в своєму домі. І ніхто цього не зробив...

Художник зробив сам 100 реплік і продав 98 з них на Андріївському узвозі за символічні кошти, що ледве дорівнюють собівартості матеріалів. І ті "квадрати" Маценка є вже мистецтвом в квадраті, бо є результатом іншого мистецького твору іншого художника. І в своєму контексті говорять про зовсім інші речі, ніж хотів сказати Малевич.

Чорний квадрат може намалювати будь-хто. Це анонімна форма. Але "Чорний квадрат" єдиний в історії мистецтва і всі знають хто його створив.

М. Маценко створює репліку "Чорного квадрата"
для проекту "В кожну хату - по квадрату"

За матеріалами: Тетяна Філевська. Все, що ви хотіли знати про «Чорний квадрат», але боялись запитати. <https://life.pravda.com.ua/culture/2015/06/24/196184/>

Хоча Малевич не першим використав образ чорного чотирикутника, саме він зробив його найважливішою роботою в мистецтві XX-XXI ст.

Ще наприкінці XIX ст. французький журналіст, іронічний письменник зробив серію монохромних робіт, одна з яких була чорним прямокутником і увійшла в історію під назвою "Битва негрів у печері пізньої ночі".

Відразу після знаменитої виставки "0,10" мистецьке середовище розділилось на два табори: тих, хто категорично не хотів приймати ідеї нового мистецького напрямку, та пристрасних прихильників супрематичних ідей Малевича, для яких чорний квадрат став знаменом нового життя.

Останні зробили "Чорний квадрат" своїм символом: пришивали квадрати чорного полотна на одяг, підписувались чорним квадратом, таким собі масонським Ордену Чорного Квадрата (до речі, Малевича звільнили з посади директора ПНХУКУ з обвинуваченням у містицизмі та створенні навколо себе містичної секти).

За лічені місяці "Чорний квадрат" став символом цілої епохи і зробив Малевича її ідеологом і лідером. Напевно, саме завдяки цій популярності Малевича так складно було позбутись радянській владі у середині 1920-х, коли його колег по цеху відправляли на північ чи просто розстрілювали.

Альфонс Алле. Битва негрів у печері пізньої ночі, 1882 р.

За матеріалами: Тетяна Філевська. Все, що ви хотіли знати про «Чорний квадрат», але боялись запитати. <https://life.pravda.com.ua/culture/2015/06/24/196184/>

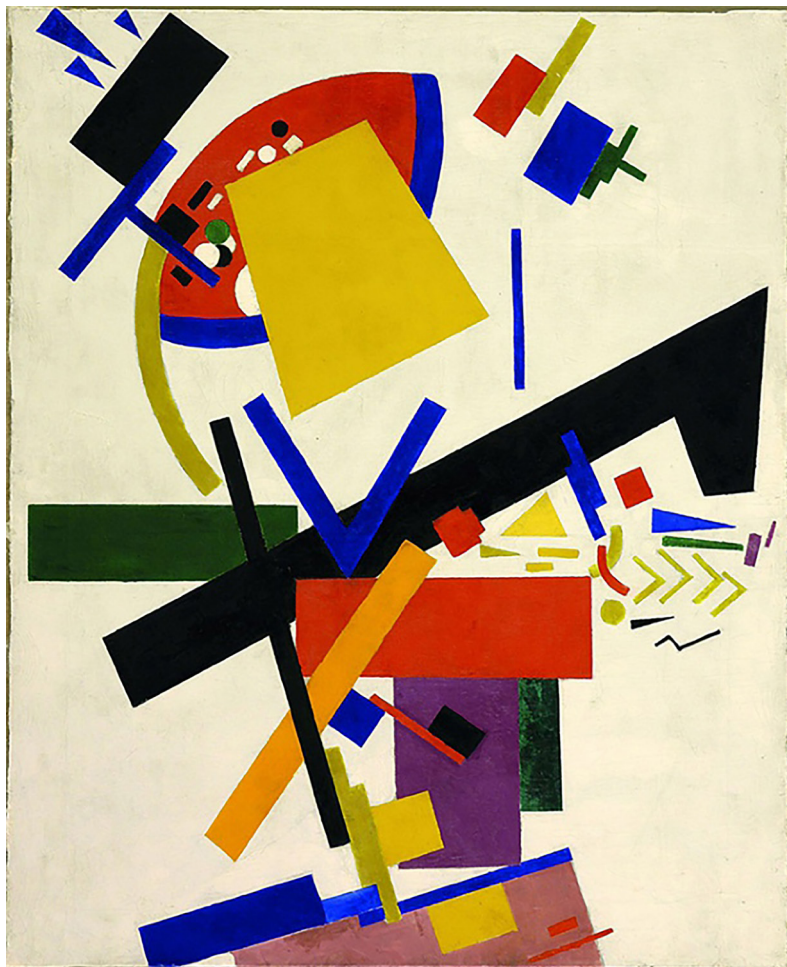

На початку XX століття світ був охоплений Першою світовою війною, людство лише мріяло про недосяжний космос, люди потерпали від епідемій та голоду, щойно з'явився перший телефон, фотоапарат, а найбільша швидкість пересування не перевищувала 100 км/год.

Тоді картина Малевича була дійсно передбаченням нової епохи безупинного руху, динамічних трансформацій усіх сфер життя.

Минуло століття, людство балансує на лезі, щоб не розпочати Третю і останню світову війну, космічні літаки бороздять простори Всесвіту, досягаючи сусідніх галактик, Земля перенаселена, адже люди навчились лікувати майже усі хвороби, швидкісний інтернет доступний майже скрізь на планеті, швидкість пересування обмежена лише фізичними можливостями людського тіла, але досі "Чорний квадрат" ділить людство на дві категорії: тих, хто категорично не сприймає його, і прихильників, які присвячують йому монографії, фільми та навіть пісні.

Отже, ера під знаком "Чорного квадрата" переходить у друге століття, а робота видатного киянина Казимира Малевича стає ще більш актуальною.

Безпредметна композиція, написана до "Чорного квадрата", але віднесена К.Малевичем до другого супрематичного періоду, 1915р.

За матеріалами: Тетяна Філевська. Все, що ви хотіли знати про «Чорний квадрат», але боялись запитати. <https://life.pravda.com.ua/culture/2015/06/24/196184/>

